

הרפובליקה של החלומות

ברונו שולץ: ציורי קיר של אמן בכפייה

יהודית שן-דר ואליעד מורה-רוזנברג

נקבר שולץ בבית הקברות היהודי, ודיקונותיו העצמיים האחרונים נותרו על קירות הווילה.

כ-60 שנה לאחר שעיטר שולץ את "ווילת לנדאו", התגלו ציורי הקיר. עם הבאתם ליד ושם עברו הפרגמנטים להליכי שימור לצורך תצוגתם. תצוגת ציורי הקיר

בציור של שלגייה והגמדים, הגמד המזוקן הנשען על את חפירה מימין לשלגייה הוא בן דמותו של אביו של ברונו, יעקב, שתוויו פניו מוכרים בזכות תיאורים ברישומים ובהדפסים ששרדו. האב הוא דמות מפתח ברבים מסיפוריו הקצרים של שולץ, שכן נפשו של הבן הייתה קשורה בנפשו. דיוקנו העצמי של האמן מתגלה ברכב הכרכרה. מוטיב הכרכרה והרכב חוזר ונשנה הן ביצירתו הגרפית

■ בערבו של יום 30 ביוני 1941 נכבשה דרוהוביץ, ומיד החל מסע התעללות ורצח ביהודי העיר. במטה הגסטפו שירת רס"ר האס-אס פליקס לנדאו, הממונה על גיוס אנשים בקרב אוכלוסיית הגטו לעבודות כפייה.

הצייר והסופר היהודי ברונו שולץ היה עובד כפייה של לנדאו, והלה פקד עליו לעטר את קירות בית הספר לרכיבה. עם בוא ילדיו של לנדאו לדרוהוביץ, ציווה

■ ברונו שולץ (1892-1942), שלגייה וגמדים, דרוהוביץ, 1941-1942. תמשיח יבש, השאלת מוזאון דרוהוביץ, אוקראינה (© מרק פודסטולסקי)

במוזאון לאמנות השואה נחנכה ב-20 בפברואר במעמד סגן שר התרבות של אוקראינה ולדיסלאב קורניינקו והסופר דויד גרוסקן.

בדברים שנשא לפני הקהל סיפר גרוסקן כיצד היצירות של שולץ היו לו להשראה: "כשסיימתי לקרוא את קובצי הסיפורים של ברונו שולץ [חנויות הקינמון, בית המרפא בסיסן שעון החול], הרגשתי שהוא נתן לי בפעם הראשונה את המפתח לכתיבה על השואה – לא לכתיבה על המוות ולא לכתיבה על ההשמדה, אלא דווקא על החיים".

יהודית שן-דר היא סגנית המנהלת והאוצרת הבכירה באגף המוזאונים, ואליעד מורה-רוזנברג היא אוצרת במחלקת האמנות באגף המוזאונים.

הן ביצירתו הספרותית של שולץ, והוא תואם את תפיסתו כי הגבר הוא משרתן של הנסיכות. הרכב אינו חובש כובע קוסמים כדרכו אלא קסדה, והוא יוצא למלחמתו האישית והאחרונה, ניסיון הבריחה של שולץ אל מחוץ לגבולות הגטו.

במקום עיטור חדר המשחקים בעבור ילדיו של רס"ר אס-אס יצר שולץ ברגש, בתחכום ובאומץ לב חדר הנצחה פרטי לעצמו, לבני משפחתו ולקהילתו. תוך דבקות בעולמו הפנימי הוריש לנו האמן מדרוהוביץ יצירה המגלמת בעוצמתה התנגדות רוחנית. ואולם התנגדות זו לא עמדה לו כשאישי האס-אס קרל גינתר ירה בעורפו ביום חמישי העקוב מדם, 19 בנובמבר 1942. בלילה של אותו יום, עם כ-200 מבני עירו,

על שולץ לקשט בציורים מאגדות עם את קירות חדר המשחקים בוויילה שהתגורר בה עם המאהבת שלו. לשם ביצוע המלאכה שהוטלה עליו, בסוף 1941 או בתחילת 1942, פקד שולץ מדי יום ביומו את "ווילת לנדאו" בתקווה כי מטלה זו תגן עליו מפני גורל השילוחים והמוות.

הפרגמנטים המקוטעים הפרושים על פני שלושה מקירות החדר הקטן מגלים לעין המתבונן את גיבורי האגדות המוכרים לכול: מלכה או נסיכה לבושה בשמלת נשף בגוני תכלת ירקרק, ככל הנראה סינדרלה; שלגייה לבושה בשמלה קצרצרה החושפת את רגליה הנעולות בנעליים אדומות, מלווה בחמישה גמדים; ולבסוף רכב כרכרה הרתומה לשני סוסים מרהיבים, מסיפור סינדרלה.